

Elżbieta Jaworska

Julian Krzyżanowski - w pierwszą rocznicę śmierci

Biuletyn Polonistyczny 20/3 (65), 62-66

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wicza (z CİNTE) o "Roli bibliotek w Systemie Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej (SINTO)" i dra Józefa Czerniego (z Biblioteki Jagiellońskiej) o "Regionalnym systemie informacji KRAKUS".

Referatom wygłoszonym na naradzie towarzyszyła ożywiona dyskusja, podczas której Komisja wnioskowa (członkiem jej został m.in. kierownik Biblioteki IBL, mgr I. Sieradzki) notowała wnioski i uwagi zgromadzonych. Uwagi te po opracowaniu zostaną opublikowane w prasie związkowej.

Dr Cecylia Gajkowska

PAMIĘCI WYBITNYCH POLONISTÓW

JULIAN KRZYŻANOWSKI – W PIERWSZĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ W DNIACH 19–20 V 1977 R.

Sesję - zorganizowaną przez Komitet Nauk o Literaturze Polskiej PAN, Uniwersytet Warszawski, Instytut Badań Literackich PAN i Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza i poprzedzoną złożeniem kwiatów na grobie Juliana Krzyżanowskiego, nadaniem Audytorium D w Audytorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego imienia Profesora oraz otwarciem w Pałacu Kazimierzowskim wystawy pt. "Życie i dzieło Juliana Krzyżanowskiego" - otworzył prof. dr hab. Mieczysław Klimowicz, który również przewodniczył pierwszej części obrad. Kolejnymi przewodniczącymi byli prof. dr Janina Kulczycka-Saloni oraz prof. dr Henryk Markiewicz.

Problematyka pierwszych pięciu referatów dotyczyła Juliana Krzyżanowskiego jako badacza historii literatury polskiej.

Cykl ten rozpoczął prof. dr hab. Tadeusz Ulewicz wystąpieniem "Julian Krzyżanowski - syntetyk dziejów literackich polszczyzny". Na podstawie "Historii literatury polskiej" i "Dziejów literatury polskiej" referent scharakteryzował zasady budowania przez Krzyżanowskiego opraco-

wań syntetycznych oraz jego metodę filologiczną badania tekstu literackiego. Referent przypomniał okoliczności pierwszego powojennego wydania "Historii literatury polskiej", krytyczne recenzje dotyczące obu syntez oraz podkreślił masowe nakłady omawianych książek Krzyżanowskiego, świadczące o nieustannej potrzebie tego rodzaju opracowań na rynku czytelnictwa.

W nadesłanym przez prof. dra Wiktora Weintrauba referacie "Julian Krzyżanowski - badacz literatury staropolskiej" (odczytany przez dra Ryszarda Wojciechowskiego) staropolszczyzna została przedstawiona jako okres cieszący się szczególnym zainteresowaniem badawczym Uczonego, okres, od którego rozpoczynał on swą karierę naukową i do którego następnie wielokrotnie powracał. Najważniejsze pozycje, na podstawie których referent ukazał twórczy wkład Krzyżanowskiego w wiedzę o literaturze staropolskiej, to odpowiednie części "Historii literatury polskiej" i "Dziejów literatury polskiej", książki "Od średniowiecza do baroku" i "W wieku Reja i Stańczyka" oraz 28 szkiców z zakresu staropolszczyzny w ostatnim wydaniu "Paralel". Przewartościowania Krzyżanowskiego na tym obszarze naszej literatury dotyczą przede wszystkim: ukazania Średniowiecza jako samodzielnego okresu literackiego, a nie przedsiönka do renesansu; nowego, w stosunku do poprzedników, odczytania literatury barokowej; włączenia w obręb warsztatu historyka literatury tekstów drugorzędnych pod względem artystycznym, będących wszakże dokumentem językowym i obyczajowym epoki; śledzenia obustronnych oddziaływań literatury i folkloru.

Zainteresowanie tekstami drugorzędnymi wiązało się u Krzyżanowskiego z traktowaniem literatury pięknej jako źródła wiedzy o życiu, co było zawsze charakterystyczne dla jego postawy. Zawarty w tomie "Od średniowiecza do baroku" szkic "Barok na tle prądów romantycznych" miał szersze znaczenie teoretyczne, przedstawiał bowiem koncepcję rytmicznego powtarzania się w dziejach literatury prądów klasycznych i romantycznych.

Doc. dr hab. Stefan Treugutt w wystąpieniu "Romantyzm na warsztacie badawczym Juliana Krzyżanowskiego" przedstawił pogląd, iż charakterystyka literatury tego okresu jest u badacza polemiczna wobec modernistycznego kultu wieszczów: w obu syntezach dziejów literatury pol-

skiej właściwe dla ujęć Krzyżanowskiego jest - obok niewyznaczenia centralnego miejsca romantyzmowi - traktowanie realizmu jako cechy konstytutywnej literatury romantycznej. O angielskim podręczniku literatury polskiej autorstwa Krzyżanowskiego powiedział referent, że jest usystematyzowanym wykładem, przełamującym barierę niewiedzy o romantyzmie polskim, wpisującym go w ogólnoeuropejskie badania epoki.

Prof. dr Edmund Jankowski zatytułował swój referat "Julian Krzyżanowski - pozytywistyczny żywot i sprawy". Sformułowanie to, będące trawestacją tytułu książki Profesora o Sienkiewiczu, zwraca jednocześnie uwagę na Krzyżanowskiego jako człowieka, któremu szczególnie bliska była - zdaniem referenta - postawa organicznikowska. Referent przedstawił na wstępie propozycje terminologiczne Krzyżanowskiego w odniesieniu do literatury okresu pozytywizmu oraz ramy chronologiczne omawianej epoki, następnie zaś omówił jego opracowania dotyczące poszczególnych pisarzy i poetów, wśród których na czołowe miejsce wysunął zainteresowanie Sienkiewiczem.

Prof. dr hab. Artur Hutnikiewicz w referacie "Julian Krzyżanowski pośród »poszukiwaczy absolutu«" mówił o pracach uczonego o modernizmie, a więc przede wszystkim o rozprawach o Orkanie, o monografii Reymonta oraz o "Neoromantyzmie polskim" - najwybitniejszym, według autora referatu, obrazie tej literatury w nauce polskiej. Przedstawił w nim Krzyżanowski nieco statyczną wizję okresu modernizmu, złożoną z portretów pisarzy, kreślonych ręką badacza, który dawał w nich niejednokrotnie wyraz subiektywnym upodobaniom.

Referat ten zamknął cykl wystąpień poświęconych Krzyżanowskiemu - badaczowi poszczególnych okresów literatury polskiej.

Doc. dr hab. Jerzy Pełc we wspomnieniu zatytułowanym "Mistrz" przypomniał czasy okupacyjnej polonistyki, gdy będąc studentem uczęszczał na zajęcia z Profesorem Krzyżanowskim. Pokazał go na tle domu rodzinnego, przenikliwie scharakteryzował człowieka widywanego na co dzień i wielką indywidualność naukową.

Kolejny referat, "Julian Krzyżanowski - prezes Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza", wygłosił doc. dr Stanisław Frybessa. Mówił on o działalności popularyzatorskiej i organizacyjnej Krzyżanow-

skiego, pełniącego przez wiele lat funkcje prezesa oddziałów Lubelskiego i Warszawskiego Towarzystwa, a potem prezesa Zarządu Głównego.

Prof. dr Zdzisław Libera zajął się "Rolą Juliana Krzyżanowskiego w badaniach nad socjologią literatury". Zdaniem referenta, socjologiczny punkt widzenia ujawnił Krzyżanowski w "Paralelach", a przede wszystkim w "Nauce o literaturze" i w "Sztuce słowa", gdzie opisał kategorie kultury i życia literackiego jako zjawisk społecznych.

Doc. dr hab. Barbara Otwinowska (współautorka mgr Maria Bokszczanin) przedstawiła referat "Edytorstwo staropolskie Juliana Krzyżanowskiego". Referat dotyczył inicjatyw i planów edytorskich Uczonego, jego działalności recenzenckiej na tym polu; charakteryzował jego praktykę edytorską w zakresie tekstów staropolskich, którą cechowało przykładanie dużej wagi do rzetelnego rozumienia tekstu, ograniczanie komentarza, wtapianie emendacji w tekst bez ich zaznaczania.

Temat wystąpienia doc. dra hab. Zbigniewa Golińskiego brzmiał "Dzieło edytorskie Juliana Krzyżanowskiego - pisarze doby nowszej". Referent podkreślił pragmatyczny charakter działalności edytorskiej Krzyżanowskiego, którego naczelną dyrektywą było dać autentyczny i poprawny tekst, dostępny dla szerokiego czytelnika. Jej imponującym efektem było pięć powojennych wydań zbiorowych w 148 tomach, autorstwa takich pisarzy, jak Słowacki, Mickiewicz, Orzeszkowa i Sienkiewicz.

Prof. dr Janina Kulczycka-Saloni w referacie "Sienkiewicz w oczach komparatysty" prześledziła wątki porównawcze w książce Krzyżanowskiego o twórczości Sienkiewicza. Dotyczą one m.in. związków pisarza z Homerem, "Panem Tadeuszem", "Beniowskim", powieściopisarstwem Zoli.

Prof. dr Jan Trzynadłowski nadesłał referat (odczytany przez dra Stanisława Makowskiego) "Teoretyczne idee Juliana Krzyżanowskiego", w którym skoncentrował się na omówieniu rozprawy "Barok na tle prądów romantycznych" i "Nauki o literaturze".

Doc. dr hab. Ryszard Górski w referacie "Folklorystyka Juliana Krzyżanowskiego" zajął się zastosowaniem przez Krzyżanowskiego metody komparatystycznej w badaniach nad związkami literatury i folkloru, czego najwybitniejszym przykładem są "Paralele". Autor zwrócił uwagę, że Uczon-

ny przełamał tradycję jednostronnego badania wpływu folkloru na literaturę, ukazując oddziaływanie literatury na folklor; wyróżnił w dorobku Krzyżanowskiego na polu folklorystyki zainteresowania gatunkami, tekstopologią, systematyką oraz organizacją życia naukowego w tej dziedzinie.

Doc. dr hab. Danuta Buttlerowa w referacie "Polszczyzna Juliana Krzyżanowskiego" omówiła na przykładach zaczerpniętych z prac naukowych Krzyżanowskiego archaizmy, poetyzmy, kolokwializmy i konstrukcje metaforyczne przez niego stosowane, stwierdzając, że celem jego było zharmonizowanie stylu komentarza naukowego ze stylem omawianych tekstów.

W dyskusji głos zabierała m.in. prof. Janina Kulczycka-Saloni, wspominając świetną orientację Profesora w topografii i roślinności Tatr oraz jego znajomość miejscowych tradycji tatrzańskich. Krzyżanowski przywiązywał również dużą wagę do kulturotwórczego znaczenia Tatr, o czym świadczy m.in. - podsunęty przez niego Juliuszowi Zborowskiemu - pomysł napisania książki o roli Tatr w kształtowaniu się świadomości literackiej ponadrozbiorowej. Krzysztof Wrocławski omówił zasługi Juliana Krzyżanowskiego dla folklorystyki słowiańskiej.

Sesję zamknął krótkim przemówieniem prof. dr Henryk Markiewicz zwracając uwagę, że referenci przedstawili nie tylko dorobek naukowy Juliana Krzyżanowskiego, lecz również przypomnieli zebranym osobowość wielkiego uczonego. Podał również do wiadomości deklarację PIW-u ogłoszenia w książce zbiorowej przedstawionych na sesji referatów.

x

Sesja cieszyła się dużym zainteresowaniem publiczności o czym świadczyła zapełniona sala i żywa reakcja słuchaczy na wygłaszane referaty. Przewijające się w nich - niezależnie od szczegółowych tematów - wspólne wątki ukazały Juliana Krzyżanowskiego jako kontynuatora tradycji naukowej Aleksandra Brücknera, wielkiego erudyty i wybitnego humanistę, którego osiągnięcia lśnią szczególnym blaskiem w dziedzinie komparatystyki i folklorystyki. Sesja - jak trafnie wyraził się prof. Edmund Jankowski - ukazała Juliana Krzyżanowskiego jako klasyka polskiej nauki o literaturze.

Mgr Elżbieta Jaworska